

Úvod do ekonomiky
vzdělávání
Vzdělávání jako veřejný
statek?

25.2.2012

Harmonogram bloků

25.2.	Vzdělávání jako veřejný statek, poskytování služeb spojených se vzděláváním. Poskytovatelé ve vzdělávání. Teorie lidského kapitálu. Vztah vzdělání a trhu práce
17.3.	Regionální školství. Nerovnost v přístupu ke vzdělání. Financování vzdělávání.
12.5.	Kvalita ve vzdělávání, projektování, Full Economic Costing doc. Janíček

Podmínky

Semestrální práce – 40 bodů (nutné získat min 60 %)

I. Kvalita a efektivnost ve vzdělávání – případová studie vybrané veřejné vzdělávací instituce (pokyny viz dokument ve wordu)- mohou spolupracovat 2 studenti

II. Vzdělávání ve světě – případová studie 3 zahraničních zemí + porovnání s ČR, zhodnocení kvality poskytovaného vzdělávání na základě stanovených ukazatelů.

(Rozsah – 15 – 20 stran)

Termín odevzdání – 14.5.2012

Závěrečný test (15.5. – 20.5.2012, náhradní termín 25.5 – 28.5.2012) - (60 bodů – nutné získat min 60 %)

Základní úprava oblasti školství - literatura

- [Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání \(školský zákon\)](#)
- [Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů](#)
- [Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů](#)
- [Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením](#)
- [Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání \(2007\)](#)
- [Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách](#)

Doplňková literatura

- Benčo, J.: Ekonomka vzdelávania. Bratislava: IRIS, 2002. ISBN 80-89018-41-6.
- **Education at a Glance 2011, OECD**
- **Organizace vzdělávací soustavy České republiky 2008/09**
- Matějů, P.: České vysoké školství na křižovatce : investiční přístup k financování studia na vysoké škole v sociologické reflexi / Natalie Simonová (ed.) ; Petr Matějů (vedoucí projektu) ; Nicholas Barr ... [et al.].. -- Praha : Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2005.. -- 263 s. : il. ; 24 cm.
- (Ne)rovné šance na vzdělání : vzdělanostní nerovnosti v České republice / Petr Matějů, Jana Straková [editoři] et al. ; Josef Basl ... [et al.].. -- Vyd. 1.. -- Praha : Academia, 2006.. -- 411 s. : tab., grafy + 1 CD-ROM.
- Lidský kapitál a investice do vzdělání : sborník z 8. ročníku mezinárodní vědecké konference 20.-21.září 2005 / kolektiv autorů.. -- 1. vyd.. -- Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2005.. -- 184 s.
- Neziskové organizace ve veřejných službách / Vladimír Hyánek, Zuzana Prouzová, Simona Škarabelová a kolektiv.. -- 1. vyd.. -- Brno : Masarykova univerzita, 2007. -- 293 s.
- Teorie nevzdělanosti : omyly společnosti vědění / Konrad Paul Liessmann ; [z německého originálu ... přeložila Jana Zoubková].. -- Vyd. 1.. -- Praha : Academia, 2008.. -- 125 s.
- Vzdělání a trh : sborník textů / [Tereza Urbanová (editor)].. -- Praha : Liberální institut, 2003.. -- 39 s.

MŠMT

Zřizuje účelová odborná zařízení:

- Výzkumný ústav pedagogický, <http://www.vuppraha.cz>
- Národní ústav odborného vzdělávání, p.ř.o. www.nuov.cz
- Centrum pro studium vysokého školství, v.v.i <http://www.csvs.cz/>
- Národní institut dětí a mládeže, www.nidm.cz

Národní ústav odborného vzdělávání

- Institut pedagogicko-psychologického poradenství, www.ippp.cz
- Národní institut pro další vzdělávání, p.o. <http://www.nidv.cz/cs/>
- Ústav pro informace ve vzdělávání, p.o. www.uiv.cz, <http://www.npkk.cz/index.php>
- Centrum pro hodnocení výsledků vzdělávání, p.o. <http://www.ceremat.cz/>
- Dům zahraničních služeb, p.o. <http://www.dzs.cz/>

Databáze a jiné odkazy

- Rejstřík škol a školských zařízení
<http://rejskol.msmt.cz/>
- http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php

Strategické dokumenty

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR
- <http://www.msmt.cz/ministerstvo/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-cr>
- Výroční zpráva o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy
http://app.edu.cz/portal/page?_pageid=33,274237&_dad=portal&_schema=PORTAL&csu=5&cid=174&instance_id=150428
- Národní program vzdělávání
- <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>

ISCED - Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání

ISCED 0	pre-primární vzdělávání
ISCED 1	primární vzdělávání
ISCED 2	nižší sekundární vzdělávání
ISCED 3	vyšší sekundární vzdělávání
ISCED 4	postsekundární vzdělávání nikoli terciární
ISCED 5	první stupeň terciárního vzdělávání
ISCED 6	druhý stupeň terciárního vzdělávání

[http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/mezinarodni_standardn
i_klasifikace_vzdelavani_isced](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/mezinarodni_standardni_klasifikace_vzdelavani_isced)

Význam vzdělávání

- **Veřejné investice do vzdělávání v některých zemích jsou kompenzovány následnými vyššími finančními výnosy z daní, zejména u lidí s vyšším vzděláním. (V průměru zemí OECD muž s terciárním vzděláním vyprodukuje v průběhu své pracovní dráhy na daních a sociálních odvodech o 119 000 US \$ více než muž s vyšším sekundárním vzděláním).**
- **Vzdělání je také hlavním faktorem pro jednotlivce, aby mohl setrvat na pracovním trhu déle (míra nezaměstnanosti lidí s terciárním vzděláním 4 % (průměr 2008), s vyšším sekundárním vzděláním více než 9 %)**

Vzdělávací politika

- odborná činnost vytvářející základní strategie pro plánování, hodnocení, budoucí rozvoj vzdělávací soustavy, skladbě a pluralitě školství, přístupnosti vzdělávání, legislativních základech vzdělávací soustavy
- **Nástroje: plánování, legislativa, financování, kurikulární politika, evaluace, monitorování, vzdělávací reforma.**
- **Subjekty: zvolení politici, školská administrativa, učitelé a jejich organizace, rodiče a jejich asociace, studenti, církve, zaměstnavatelé, vzdělávací experti.**

Výzvy vzdělávacích politik

„Pouze vzdělávací systémy, které jsou efektivní, mohou zaznamenat vzestup a země musí hledat nové cesty jak generovat vyšší zisky ze vzdělání.“

„Zlepšování výkonů vzdělávacích systémů a zvýšením finanční hodnoty bude obrovským úkolem pro veřejnou politiku.“ (kvantita versus kvalita, celoživotní vzdělávání)

Financování školství

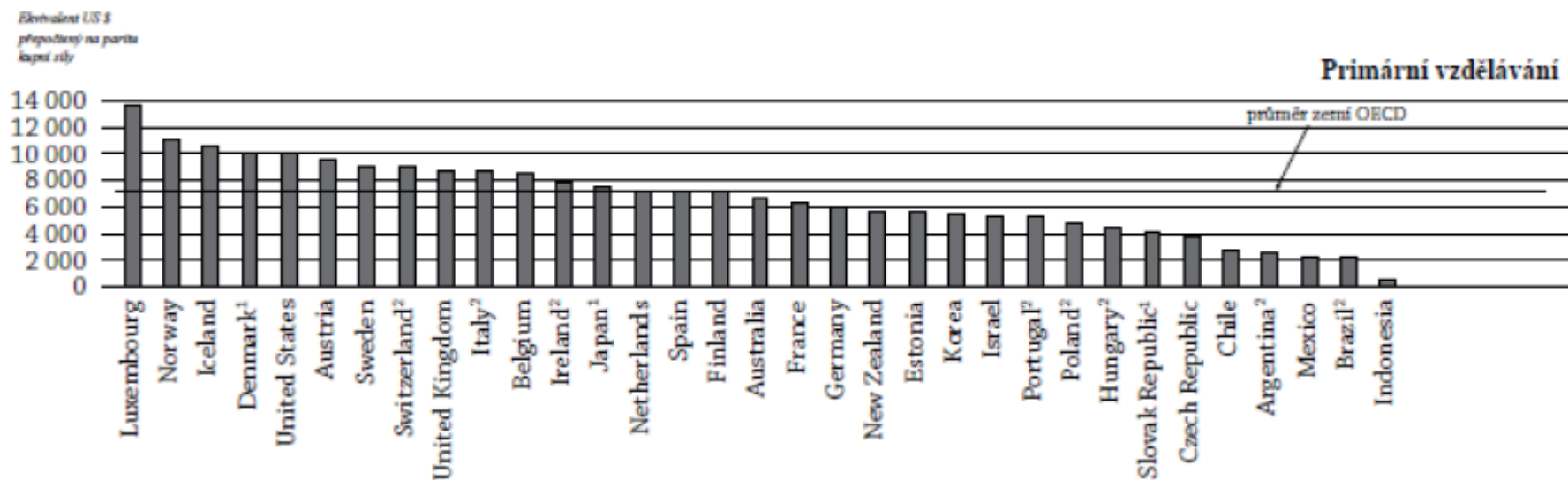
- V rozhodující míře z veřejných rozpočtů (státního, ÚSC)
- Normativní financování (1992) x financování na instituci – financování neinvestičních výdajů (investiční výdaje nenormativně)
- Regionální školství
<http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/rozpocet>
- Vysoké školství <http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/financovani-vysokych-skol-rok-2011>

Výdaje na žáka

- „Česká republika vydá ročně na žáka na primární úrovni 3 799 US \$, na žáka v sekundárním vzdělávání 6 174 US \$ a v terciárním vzdělávání 8 318 US \$“.
- Průměr OECD na žáka na primární úrovni 7 153 US \$, na žáka v sekundárním vzdělávání 8 972 US \$ a v terciárním vzdělávání 13 692 US \$“.

Pozn: jednotkové výdaje zahrnují přímé veřejné a soukromé výdaje na vzdělávání. Vlastní životní náklady dotované z veřejných zdrojů nejsou zahrnuty. Zdroj: Education at a Glance 2011

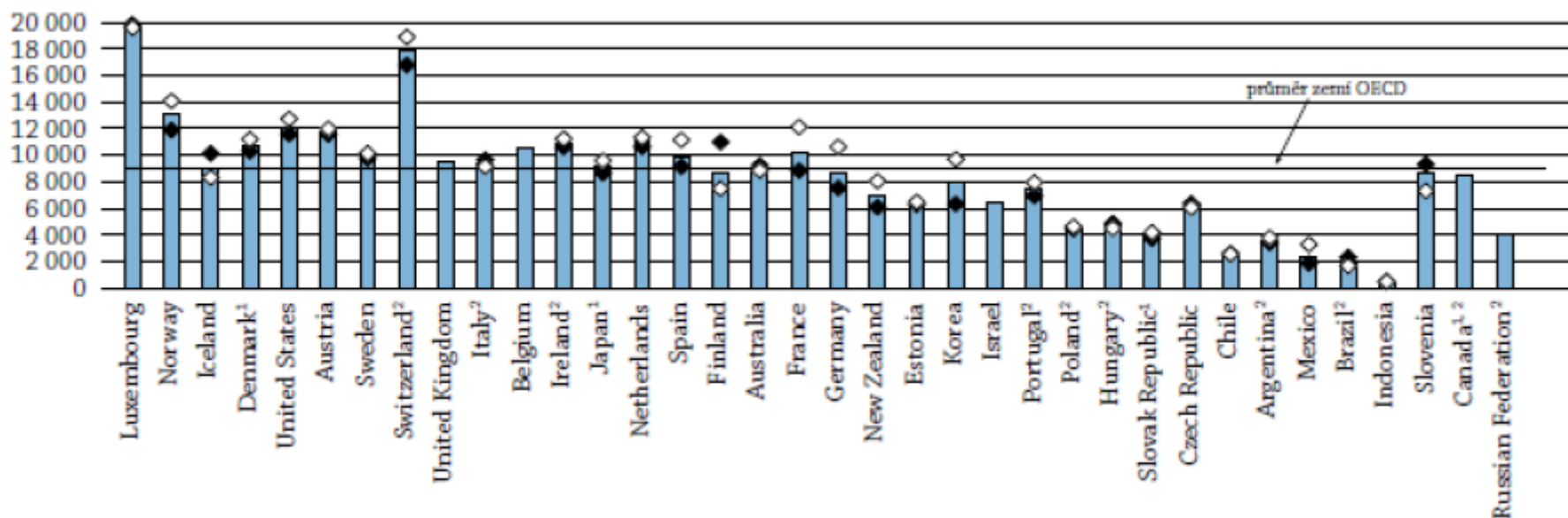
Graf B1.2: Průměrné roční výdaje na vzdělávací instituce na žáka a studenta, podle úrovně vzdělávání (2008)

Sekundární vzdělávání

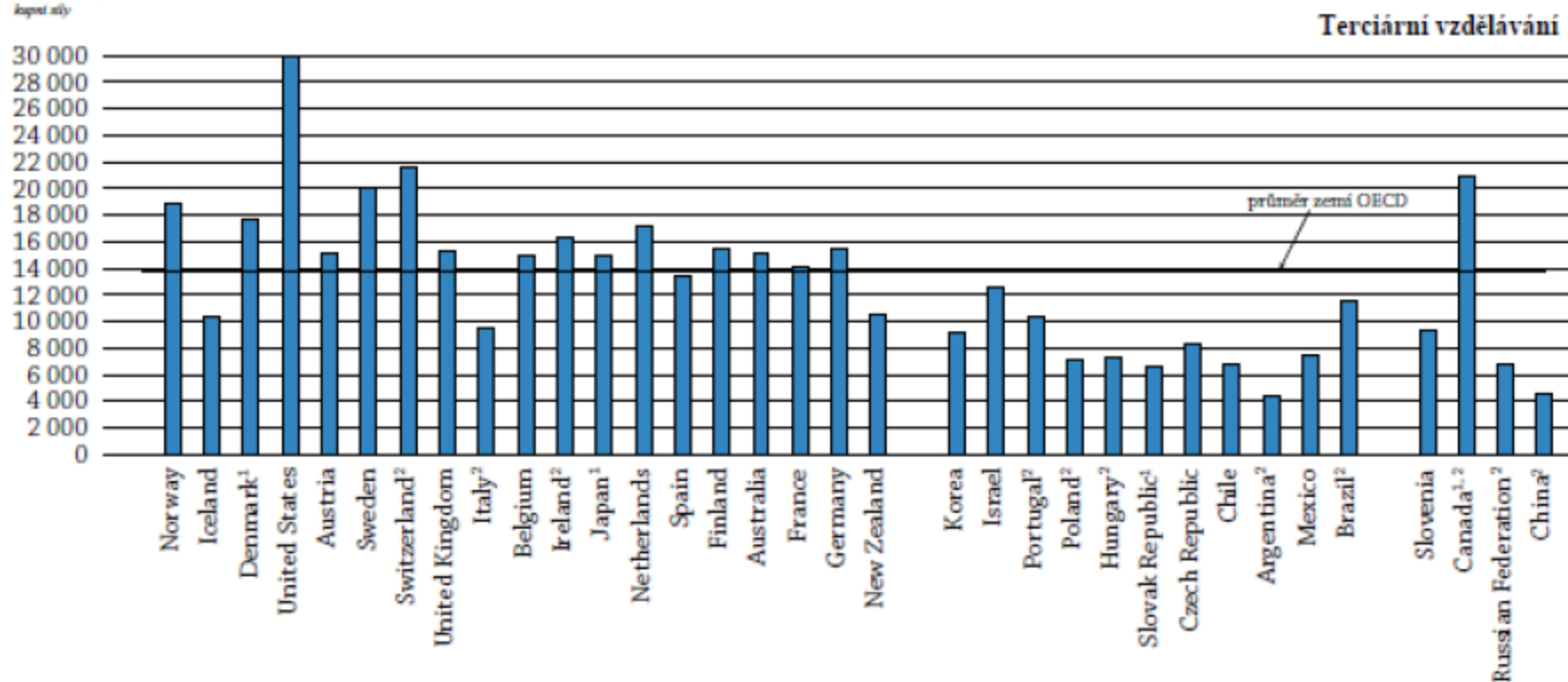
Ekvivalent US \$
přepočtený na paritu
kupní síly

■ Sekundární vzdělávání ◆ Nižší sekundární vzdělávání ◇ Vyšší sekundární vzdělávání

Ekvivalent US \$
přepočtený na paritu
kupní síly

Ekvivalent US \$
 ekvivalentní za parity
 ekvivalent US \$
 přepočtený na paritu
 kupní síly

¹ Poznámky:

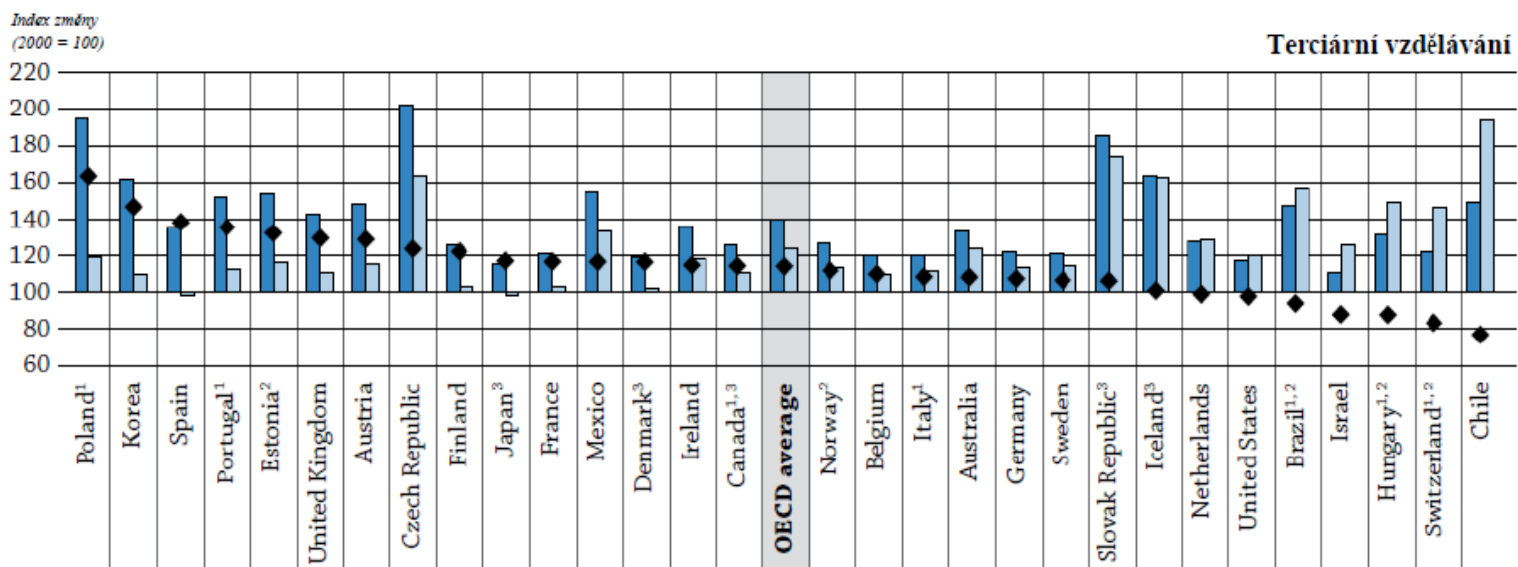
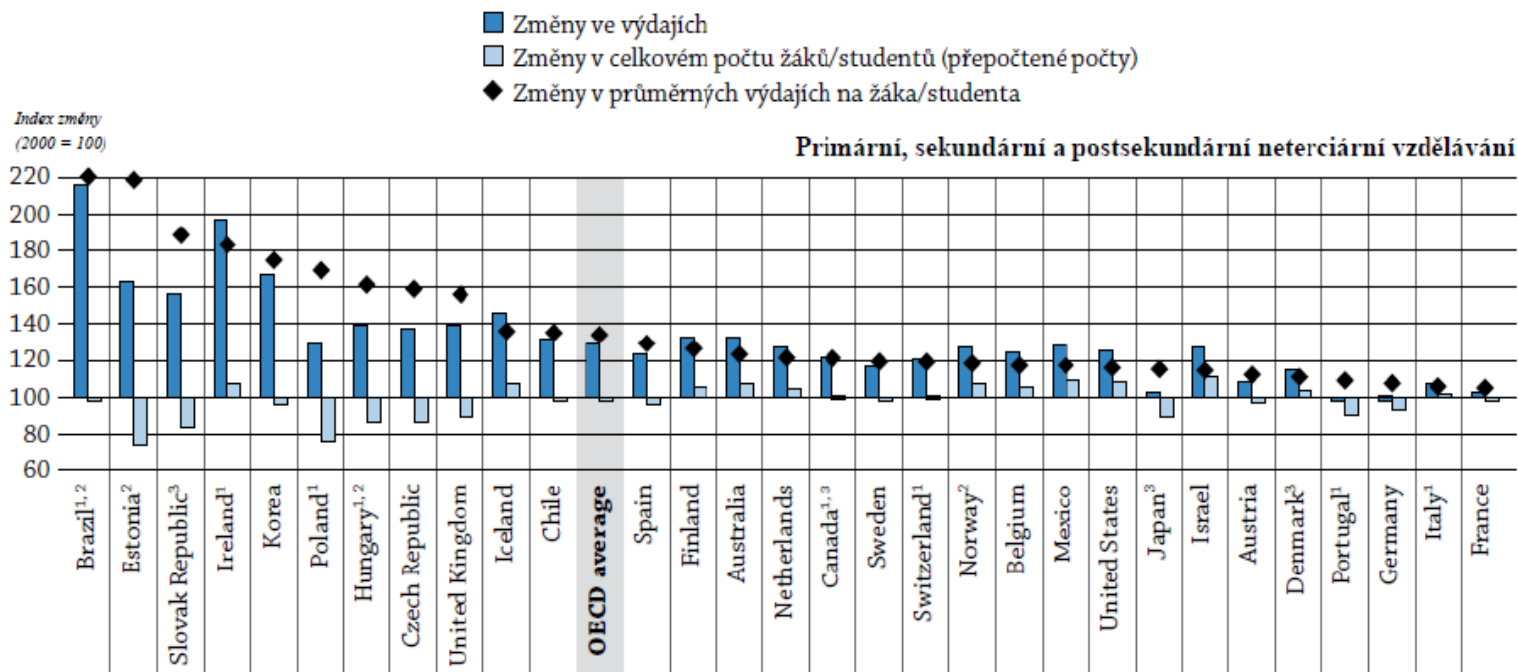
- ¹ 1. Výdaje na některé vzdělávací úrovně jsou zahrnuty v rámci jiných úrovních.
- ² 2. Pouze veřejné výdaje (v případě Kanady pouze v terciárním vzdělávání; v případě Itálie s výjimkou terciárního vzdělávání).

¹ Údaje jsou seřazeny sestupně podle výdajů na žáka na primární vzdělávací úrovni.

² Zdroj: OECD, Tabulka B1.1a, Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2011), UNESCO

Graf B1.6: Změny ve výdajích na žáka a studenta v porovnání s dalšími souvisejícími faktory podle úrovně vzdělávání (2000, 2008)

(Index změn mezi roky 2000 a 2008, 2000 = 100, 2008 stálé ceny.)

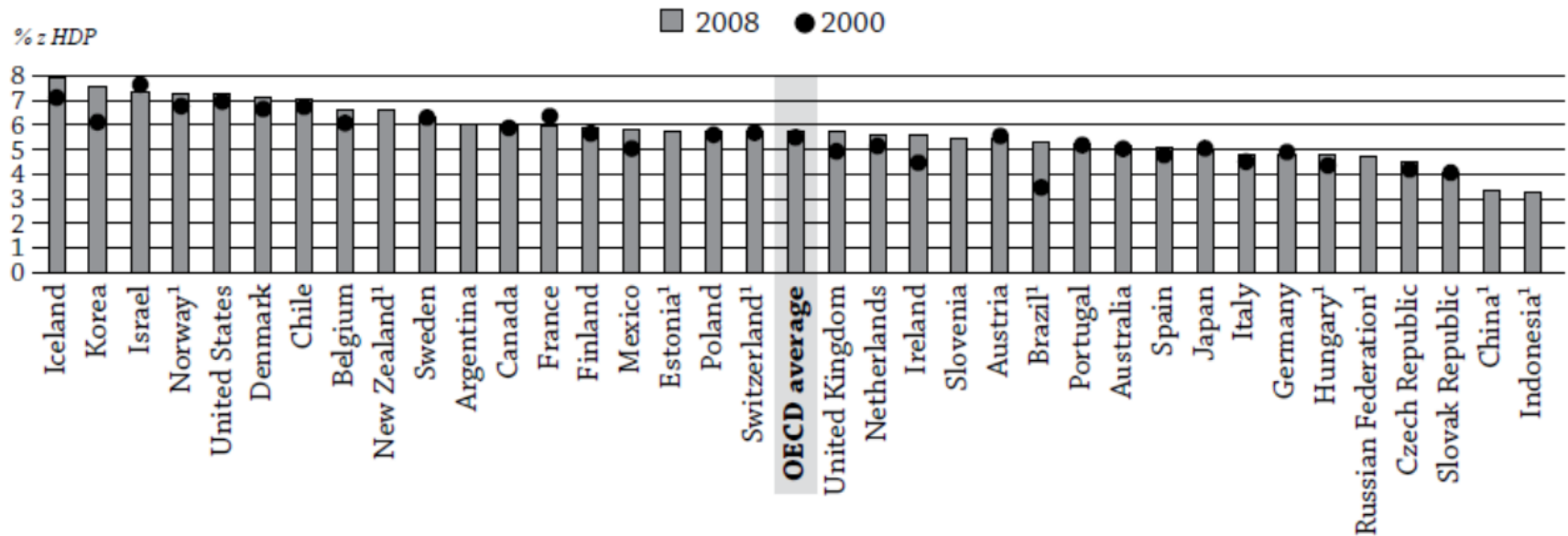

Kolik z bohatství státu je vynaloženo na vzdělávání?

- Země OECD vydaly v roce 2008 6,1 % jejich kolektivního HDP, z toho 3,7 % HDP je vynaloženo na primární, sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání.
- **Česká republika 4,5 %, 2,8 % na primární, sekundární a postsekundární vzdělávání**
- Výdaje na vzdělávací instituce (školy, univerzity a další veřejné i soukromé instituce) – výdaje na vlastní vzdělávání, výdaje (soukromé i veřejné) na služby spojené se vzděláváním poskytované studentům a jejich rodinám (včetně ubytování studentů a dopravu do školy) + výdaje na výzkum realizovaný v rámci vzdělávací instituce.

Výdaje na vzdělávání jako % HDP

Graf B2.1: Výdaje na vzdělávání jako procento HDP na všech vzdělávacích úrovních (2000, 2008) a index změn mezi roky 2000 a 2008 (2000=100, stálé ceny)

Podíl soukromých výdajů

- Růst výdajů => tlak na **finanční zdroje celé společnosti.**
- V průměru OECD – $\frac{3}{4}$ výdajů jako % HDP pochází z veřejných zdrojů
- Trend – stále méně časté veřejné financování preprimárního a terciárního vzdělávání
=> Růst role soukromého sektoru
- Obava nižší motivace ke studiu v případě finančního zatížení studentů

Zdroje financování - výsledky

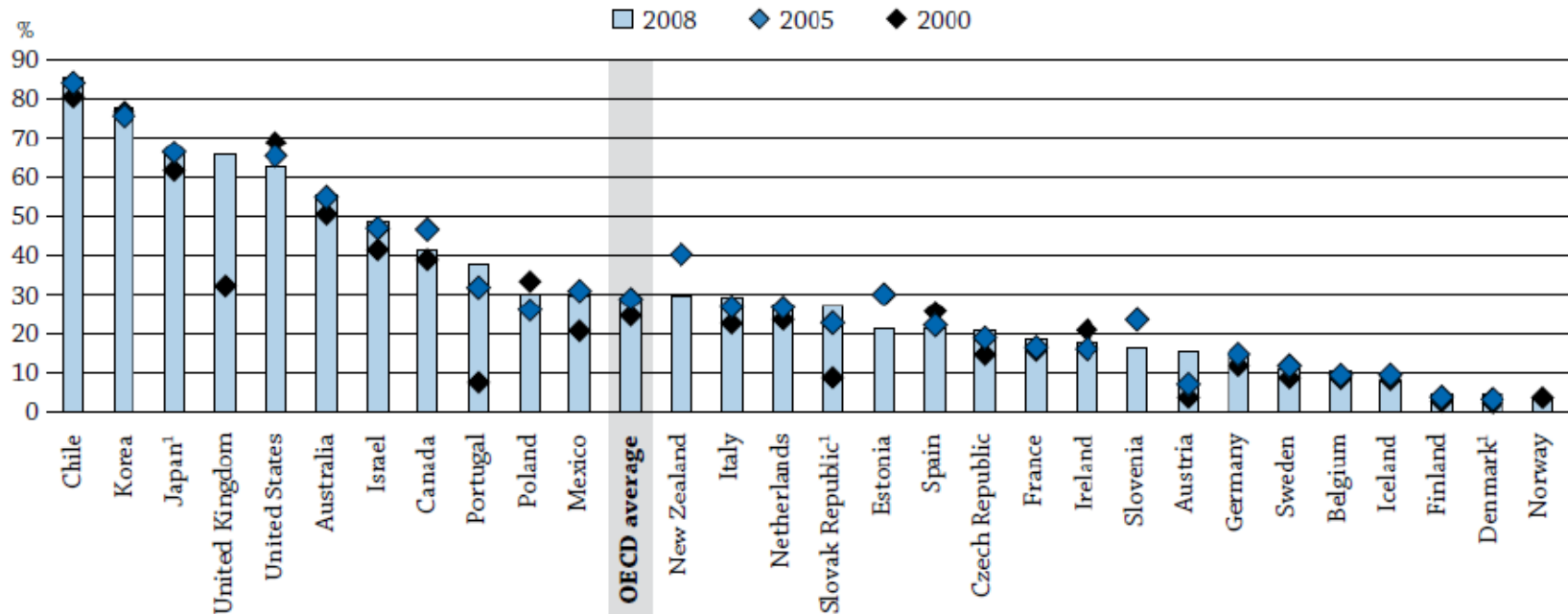
- V zemích OECD pochází v průměru **83 % výdajů na vzdělávání z veřejných zdrojů**
- **ČR 87,3 %, EU 21 89,1 %**
- Z veřejných zdrojů pochází 91 % výdajů na ISCED 1, 2, 3 a 4.
- Veřejné výdaje rostou, směřují i do soukromých institucí, kde jsou však 2 x menší
- „Ve většině zemí pochází v terciárním vzdělávání **naprostá většina soukromých výdajů z prostředků domácností**. Výjimkou jsou Rakousko, Kanada, Česká republika, Slovenská republika a Švédsko, kde jsou soukromé výdaje jiných subjektů vyšší než výdaje domácností“.

Soukromé výdaje

- Pokles podílu veřejných výdajů (u terciárního vzdělávání) ze 74 % v roce 1995 na 73 % v roce 2000 a na **67 %** v roce 2008 – trend především mimoevropských zemí (školné + podniky).
- **Soukromé výdaje tvoří 17 %** všech výdajů (OECD)
- **V ČR 12,7 %, EU 21 10,9 %**
- **Podíl soukromých výdajů u terciárního vzdělávání tvoří 31 % (OECD), ČR 20,9 %**

Podíl soukromých výdajů na terciární vzdělávání

Graf B3.3: Podíl soukromých výdajů na terciární vzdělávání (2000, 2005, 2008)

Poznámky:

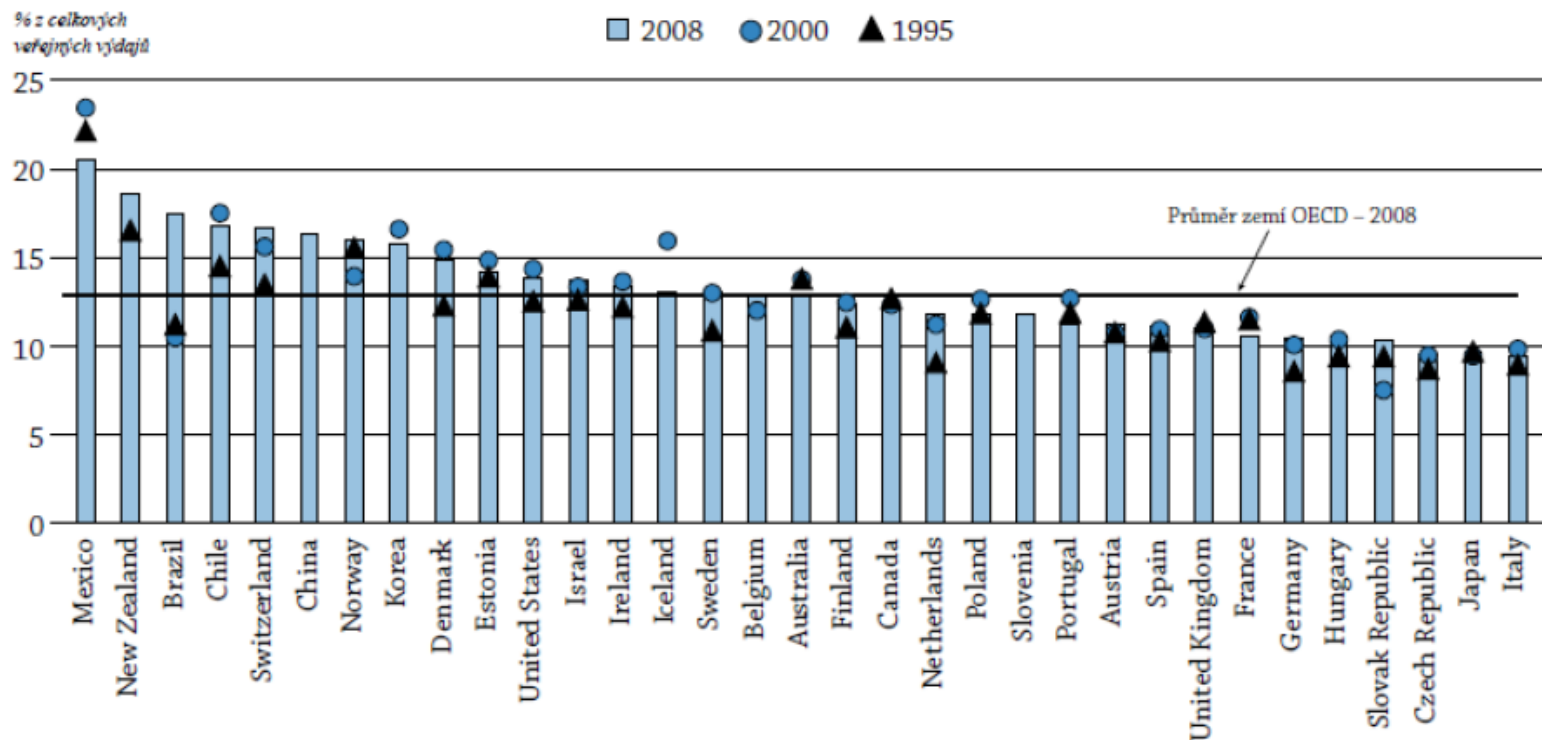
1. Některé vzdělávací úrovně jsou uvedeny v jiných.

Země jsou seřazeny sestupně podle podílu soukromých výdajů na vzdělávání.

Zdroj: OECD, Tabulka B3.3, Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2011)

Výdaje na vzdělávání jako podíl na celkových veřejných výdajích

Graf B4.1: Celkové veřejné výdaje na vzdělávání jako podíl celkových veřejných výdajů (1995, 2000, 2008)

Země jsou seřazeny sestupně podle celkových veřejných výdajů na všechny vzdělávací úrovně jako podílu na celkových veřejných výdajích v roce 2008.

Zdroj: OECD. Tabulka B4.1, Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2011)

Alokace zdrojů

- Politický problém
- Rozvíjet více veřejné nebo soukromé školství?
- Měla by existovat veřejná podpora pro soukromé školy?
- Jaký je nejefektivnější způsob poskytování vzdělávání?
- V jakém vztahu by měla být úloha státu a soukromého sektoru při financování vzdělání?
- Jaké jsou problémy substitučního vztahu mezi rovností a efektivností?
- Vydáváme dostatek prostředků na vzdělávání a využíváme jich dobře?
- Mělo by se na veřejných školách platit školné a v jaké výši?
- **PROČ MÁ BÝT VZDĚLÁVÁNÍ POSKYTOVANÉ A FINANCOVÉ VEŘEJNĚ??**

ČISTÝ TRH VE VZDĚLÁVÁNÍ NENÍ MOŽNÝ...?

- Nedokonalá konkurence (monopolní síla)
- Externality
- **Veřejné statky**
- Asymetrické informace
- ?

Veřejné služby ve vzdělávání

Služby vytvořené, organizované nebo regulované orgánem veřejné správy k zajištění, aby byla služba poskytována způsobem, který lze považovat za nezbytný pro uspokojení společenských potřeb při respektování principu subsidiarity (Vláda ČR).

- Základní služby – (základní, střední, vysokoškolské)
- Vědecko-výzkumné služby
- Doplnkové služby (stravování, ubytování, mimoškolních aktivit) (Benčo, 2005)

Vzdělávání – veřejný statek?

Teorie veřejných statků

- Veřejný statek (public good) respektive kolektivní statek
- „extrémní příklad veřejného statku, který splňuje požadované charakteristiky, se v realitě prakticky nenachází“

Teorie veřejných statků

- Veřejný statek – „statek specifické povahy, která jej předurčuje pro veřejné poskytování“. **příklad obrana, vzdělávání (Musgrave)**
- Veřejné poskytování vzdělávání je tak ztotožněno s jeho veřejným poskytováním, ačkoli **přinejmenším vyloučení je v případě vzdělávání možné (a dokonce snadné)**. Špalek 2010
- ➔ public goods x publicly provided good (worthy goods)

Důvody pro veřejné zabezpečení

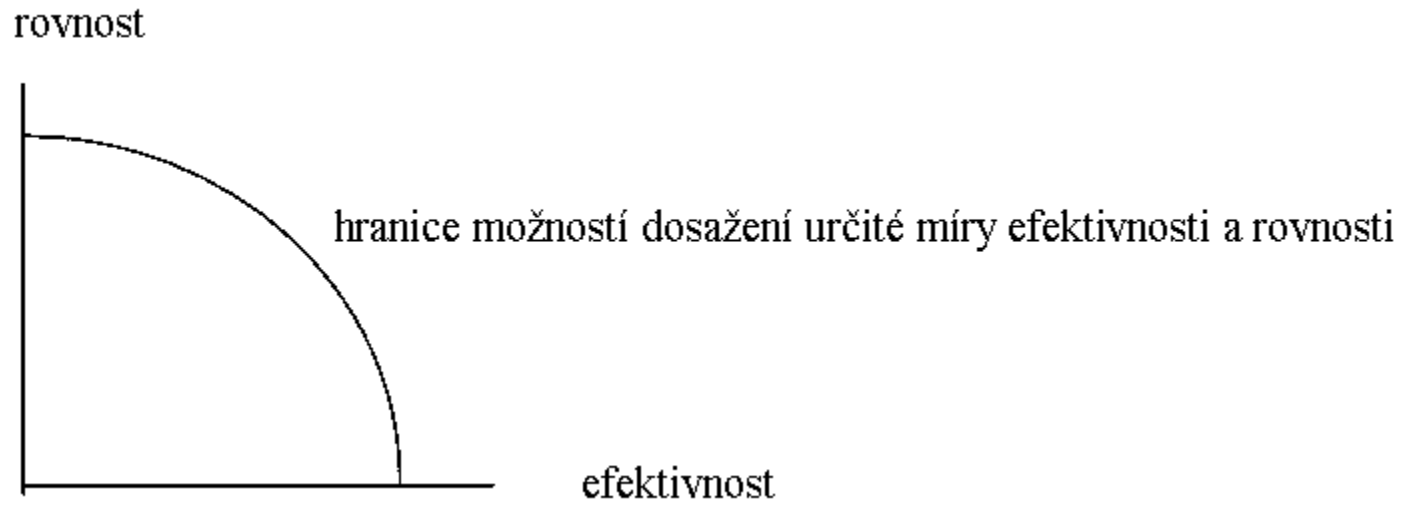
- Společenské užitky (externality) (individuální versus společenské) – teorie LK
- Asymetrické informace
- Možnost vzniku monopolu
- Právo na vzdělání – spravedlnost při poskytování vzdělávání, rovnost v příležitosti na dosažení určitého druhu a stupně vzdělání => přístup k minimálnímu množství vzdělání (listina základních lidských práv a svobod, povinná školní docházka)
- Primární, sekundární, terciární

Listina základních lidských práv a svobod

Čl. 33:

- (1) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.
- (2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopnosti občana a možnosti společnosti též na vysokých školách.
- (3) Zřizovat jiné školy státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem, na takových školách se může vzdělání poskytovat za úhradu.
- (4) Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.

Efektivnost versus rovnost

Neplatí přímá úměra: čím více distribuční spravedlnosti, tím méně ekonomické efektivity. Vtip je v tom, že dovednou, technologicky poučenou kombinací trhu a správy lze dosáhnout maxima možné ekonomické efektivity – a přitom dodržet stanovené podmínky distribuční spravedlnosti. Taková ekonomická efektivity nebude nikdy tak vysoká jako efektivity v Paretově smyslu, bude však eticky a sociálně přijatelná a (v demokratických poměrech tedy i) politicky průchodná..(Potůček, 1997)

....Nelze se tedy soustředit pouze na efektivity (= > velká distribuční nespravedlnost) nebo spravedlnost
(=> ekonomický kolaps).....

Rovný přístup k vyšším formám vzdělání – sociálně spravedlivý – cesta ke zvyšování ekonomické efektivity..(teorie lidského kapitálu, míra návratnosti investic do vzdělávání)

Dvě strany mince...

- *Zajištění skutečně spravedlivého přístupu ke vzdělávacím příležitostem*
- *Maximální rozvíjení potenciálu každého jedince.....*

(Bílá kniha)

ALE také...

- *„každý platí v rámci daňového systému bez ohledu na to, zda vzdělání dostal či nikoli,*
- *každý platí bez ohledu na to, jak kvalitní služby mu byly poskytnuty,*
- *poskytovatel vzdělávacích služeb dostává prostředky od těch, co platí prostřednictvím daňového systému bez ohledu na to, jak kvalitní služby poskytli“*

(Valenčík, online)

A také....

Rozdíly v míře návratnosti investic do vzdělávání.....(vysokoškolák versus středoškolák)

Jak statky poskytovat?

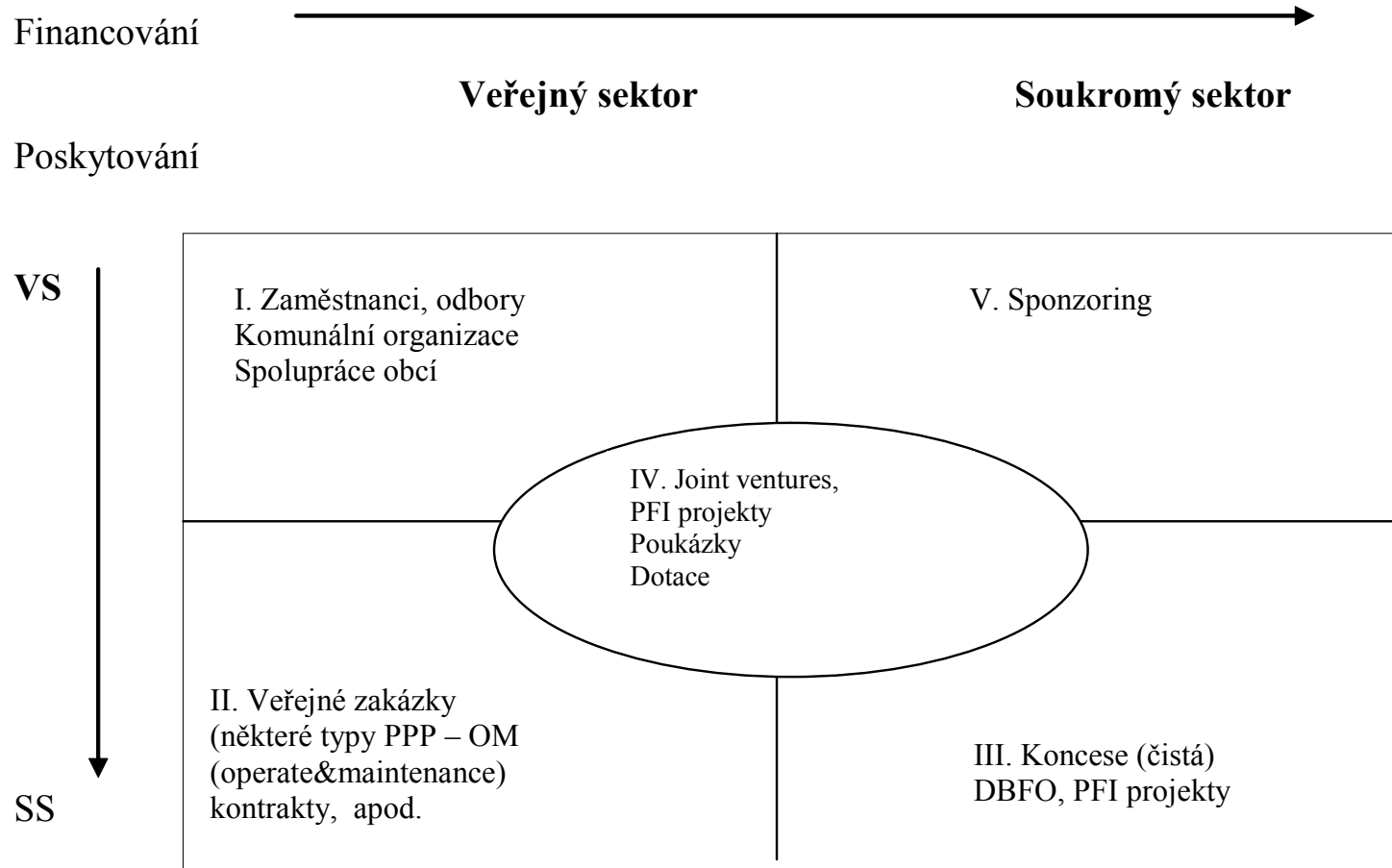
- *„Pokud odhlédneme od skupiny čistých kolektivních statků, které jsou vzhledem ke svému specifickému charakteru (nedělitelnost a nevyloučitelnost ze spotřeby) předmětem veřejného financování, produkce vzhledem na jejich ekonomický charakter už tak jednoznačně nenáleží veřejnému sektoru.“* (Medved', Nemeč, Orviská, Zimková, 2005, str. 54)
- *Oprávněnost veřejného poskytování nevyplývá vždy z jeho povahy* (Špalek, 2011)
- **GARANANCE X PRODUKCE**

GARANCE X PRODUKCE!

- Zabezpečení veřejných služeb je širší význam podpory ve smyslu **garantování**, organizování, regulování, kontrolování a financování veřejné služby - převážně mluvíme o zabezpečování veřejných služeb státem a jeho institucemi (organizační složky státu, kraje, obce).
- Poskytování veřejné služby: jde o **faktickou produkci veřejných služeb**. Poskytovateli mohou být ziskové soukromé firmy, neziskové veřejné organizace, neziskové soukromé organizace, ale také sektor domácností.

Způsoby poskytování

Schéma 1 Formy veřejných služeb podle poskytovatele a způsobu financování

Pramen: Autorka

2.9.2. Zastoupení soukromých a církevních škol

Zastoupení soukromých a církevních škol a jejich žáků na jednotlivých úrovních vzdělávání v %

Školy	2006/07				2007/08				2008/09			
	Školy		Žáci		Školy		Žáci		Školy		Žáci	
	soukromé	církevní	soukromé	církevní	soukromé	církevní	soukromé	církevní	soukromé	církevní	soukromé	církevní
Mateřské školy	1,5	0,5	1,1	0,3	1,6	0,5	1,1	0,3	1,7	0,5	1,2	0,3
Základní školy	1,5	0,9	0,5	0,5	1,5	0,9	0,6	0,6	1,6	1,0	0,6	0,6
Střední školy (ISCED 3 i 4)	21,9	2,5	13,6	1,6	22,7	2,5	13,7	1,6	23,2	2,5	14,0	1,7
Konzervatoře	11,1	11,1	5,8	4,9	15,8	10,5	7,2	4,9	16,7	11,1	7,3	5,2
Vyšší odborné školy	27,6	6,9	29,6	6,2	26,6	6,8	29,6	5,8	26,6	6,5	29,1	5,7
Vysoké školy	60,3	0	9,8	0	61,8	0	11,9	0	63,3	0	13,7	0

Pramen: ÚIV

Ekonomická efektivnost

„...na efektivní poskytování veřejných služeb nahlížet jako na takové poskytování, kdy za předpokladu limitovaných veřejných zdrojů lze dosáhnout na realizaci co největšího rozsahu veřejných služeb v co nejvyšší kvalitě“

- Jsou veřejné prostředky využity k zajištění stanovených úkolů s co **nejnižším vynaložením těchto prostředků**, a to při dodržení odpovídající kvality plněných úkolů. **(princip hospodárnosti)**
- Veřejné prostředky jsou využity takovým způsobem, **kterým se dosáhne nejvýše možného rozsahu, kvality a přínosu plněných úkolů ve srovnání s objemem prostředků vynaložených na jejich plnění.**
(princip efektivnosti)
- Použití veřejných prostředků je takové, **které zajistí optimální míru dosažení cílů při plnění stanovených úkolů.** **(princip účelnosti)**

- Analogicky lze stanovit případy, kdy je zvolená forma produkce (některá z forem interní či externí) veřejných služeb neefektivní.

Jedná se o situace, kdy:

- Je zvolená forma produkce nákladnější (z hlediska použitých vstupů) ve srovnání s jinými alternativami poskytování.
- Veřejnou službu lze prostřednictvím jiné z možných forem zajistit ve větším rozsahu a vyšší kvalitě, nebo poskytovaná úroveň služby je nedostatečná z hlediska plnění cíle (účelu).
- Náklady na jednotku výstupu jsou vyšší než by byly při využití jiné z forem z produkce.

Jak docílit efektivní produkce.....?

- Systémovým přístupem
- Posouzením „better value money“
- Monitorováním a kontrolou
- **EVALUACE**
- **POPTÁVKOVĚ ORIENTOVANÝ
PŘÍSTUP**

Teorie lidského kapitálu význam vzdělání

Lidský kapitál v ekonomické teorii

- Termín pro označení znalostí a schopností pracovníka.
- Merkantelisté, William Petty – vzdělání za jeden z důležitých faktorů pro ekonomický rozvoj
- Adam Smith – vzdělání – investice, která zvyšuje produktivní schopnost člověka a jeho celoživotní příjem.
- John Stuart Mill – vzdělání jednotlivců zvyšuje produktivitu práce a přináší kompenzaci za investice do vzdělání.
- Schultz a Becker – první pokus o změření míry návratnosti investic do vzdělání.
- Gary Becker – nejen na trhu, ale ve všech oblastech člověk porovnává výnosy a náklady každého rozhodnutí

Lidský kapitál

- Různé formy investic do lidí: školní a další vzdělávání, výdaje na zdravotní péči a výživu (zejména v rozvojových zemích).
„souhrn znalostí a dovedností člověka, které jsou vytvářeny školním vzděláváním, dalším vzděláváním v průběhu života a praxí“.
- Sociální kapitál, kulturní kapitál

Teorie lidského kapitálu

- 1) Vzdělání – lepší schopnosti a dovednosti – vyšší příjmy.
- 2) Vzdělání + další faktory – lepší schopnosti a dovednosti – vyšší příjmy.
 - alfa koeficient (0,6 - 0,8)
- 3) Vzdělání nezvyšuje produktivitu jednotlivce
 - Ale: formálně označuje již dané rozdíly mezi lidmi.
 - Vzdělání – prostředek k třídění a filtrování lidí.

Lidský kapitál a produktivita

- Mikroekonomický přístup (úroveň mzdy, míra ekonomické aktivity, pravděpodobnost nezaměstnanosti).
- Makroekonomický přístup (ekonomický růst)

„Statistiky OECD – průměrné prodloužení doby studia o jeden rok přináší dlouhodobý růst HDP v rozsahu čtyři až šest procent“

Kvantifikovatelnost LK –přístupy

- 1) nejvyšší dokončené vzdělání (ISCED)

(osoby ve věku 25-64 let, kteří dosáhli vyšší střední nebo vysokoškolské vzdělání/celkový počet osob ekonomicky aktivního věku)

- Nevýhody:
- Délka vzdělávání je v jednotlivých zemích různá
- Neměří žádné specifické znalosti a dovednosti – nezaměřuje se na obsah vzdělání

Někdy: počet let studia (Průměrná délka studia)

Podíl obyvatel podle dosažené úrovně vzdělání

- **V průměru v zemích OECD dosahuje méně než jedna třetina (29 %) dospělých pouze primárního a nižšího sekundárního vzdělání (v České republice 9 % obyvatel),**
- **44 % dospělých má ukončené vyšší sekundární vzdělání (v ČR 76 %) a**
- **více než jedna čtvrtina (28 %) úspěšně ukončila terciární úroveň vzdělání (v ČR 14 %).**
- **V posledních letech v ČR pozitivní vývoj – odhady v roce 2017 ½ vysokoškoláků v kohortě 25-34 let => změny v zaměstnatelnosti, výše mezd, kvalifikační náročnosti**

(Středisko vzdělávací politiky, UK)

Specifické míry nezaměstnanosti podle nejvyššího dosaženého vzdělání v %

Úroveň vzdělání (ISCED)	2005			2006			2007			2008		
	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy
Základní a bez vzdělání (0-2)	26,7	30,0	24,0	24,5	26,2	23,2	20,1	21,1	19,3	19,0	19,9	18,4
Střední bez maturitní zkoušky (3C) ¹⁾	8,9	6,8	12,9	7,7	6,1	10,7	5,9	4,3	8,9	4,4	3,3	6,7
Střední s maturitní zkouškou (3A+4) ²⁾	5,1	3,9	6,2	4,9	3,5	6,1	3,3	2,4	4,1	2,8	2,0	6,5
Vysokoškolské (5, 6) ³⁾	2,3	2,1	2,7	2,4	2,2	2,7	1,7	1,6	1,7	1,6	1,5	1,8

Pramen: ČSÚ

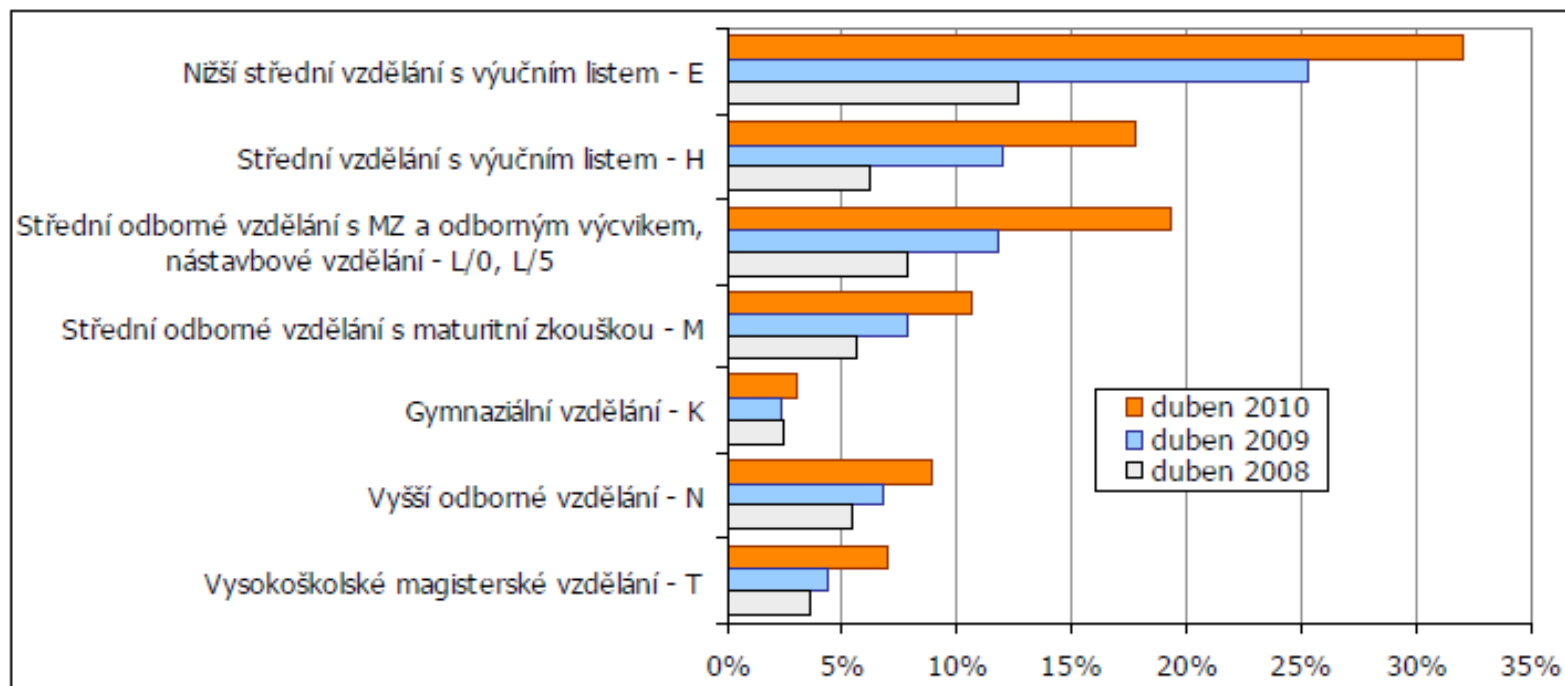
¹⁾ Zahnuje dnešní obory středního vzdělání s výučním listem.

²⁾ Zahnuje dnešní obory středního vzdělání s maturitní zkouškou, nástavbové studium a zkrácené studium k získání středního vzdělání s maturitní zkouškou.

³⁾ Včetně vyššího odborného vzdělání (ISCED 5B).

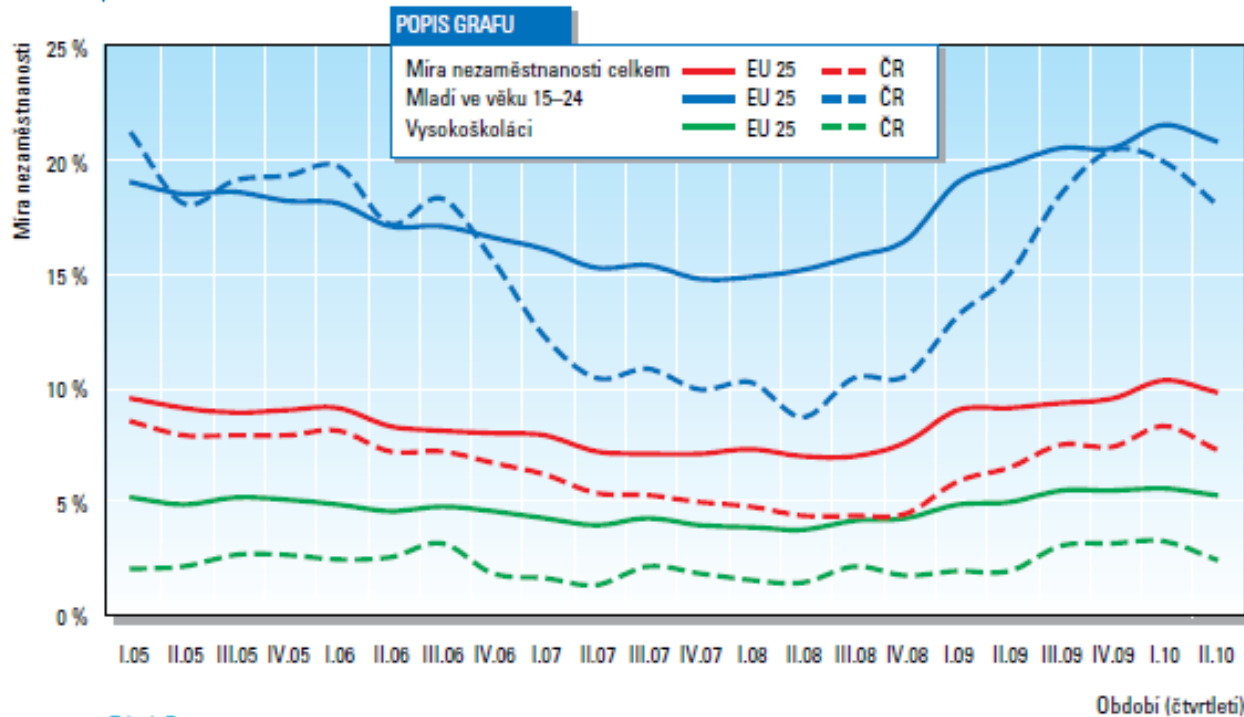
Vysokoškoláci 2009 – 1,9 %, 1.čtvrtletí 2010 3 %, 2.čtvrtletí 2,4 %

Obrázek 4.4 Míra nezaměstnanosti absolventů v ČR podle kategorií vzdělání, duben 2008, 2009 a 2010

Míra nezaměstnanosti ČR a EU

Míra nezaměstnanosti v EU a v ČR 2005–2010 (čtvrtletně)
Celková, mladí lidé ve věku 15–24 let a vysokoškoláci

Mzdy podle vzdělání

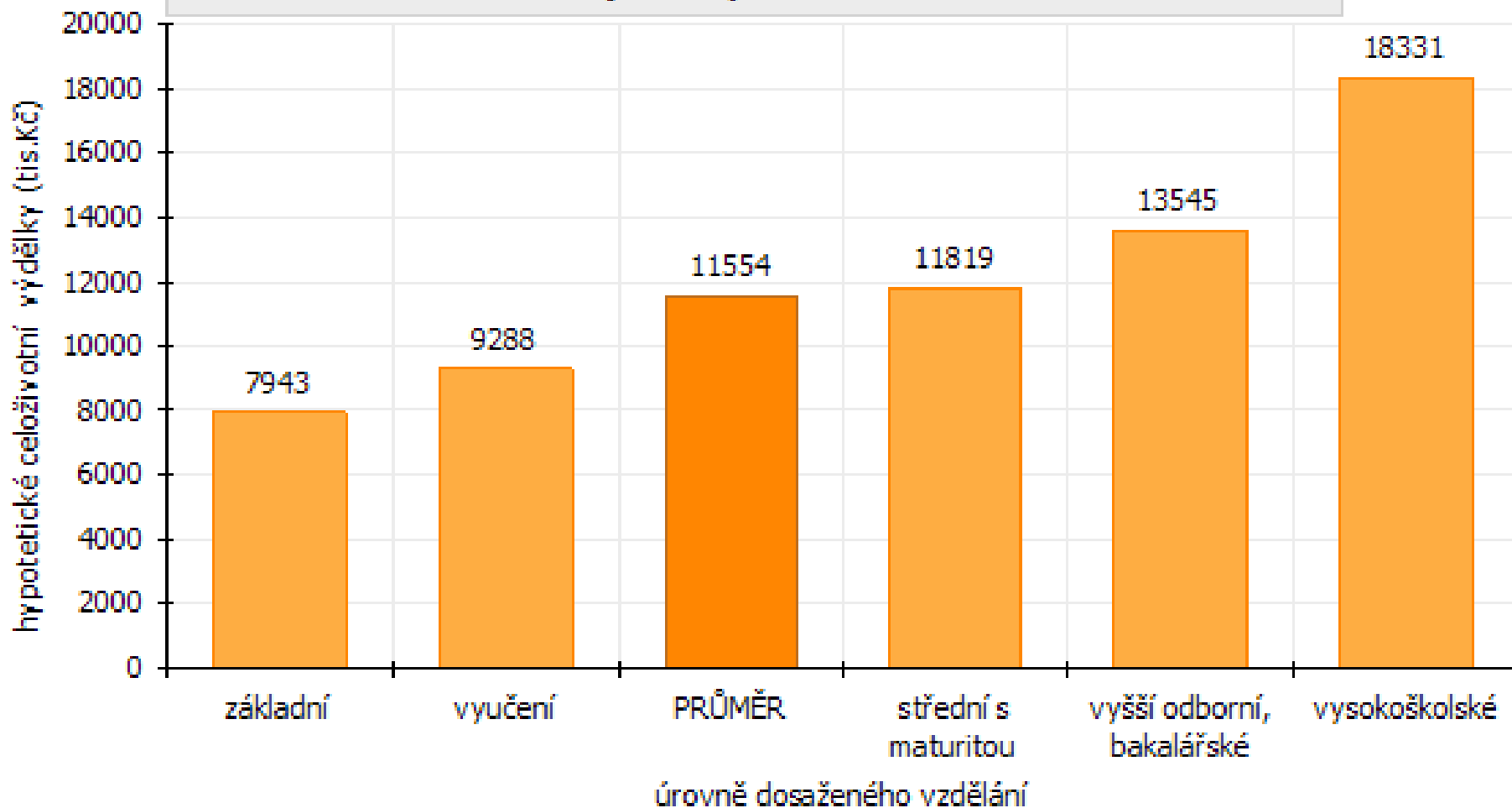
Distribuce hrubých měsíčních mezd zaměstnanců podle vzdělání

ROK 2010

VZDĚLÁNÍ ZAMĚSTNANCE	Průměrná mzda	Mzdy v důležitých kvantilech						
		P5 5.percentil	P10 1.decil	P25 1.kvartil	P50 Medián	P75 3.kvartil	P90 9. decil	P95 95.percentil
CELKEM	26 881	10 922	12 903	17 086	22 608	30 004	41 377	53 374
základní a nedokončené	17 007	9 023	10 075	12 337	15 673	20 192	25 186	28 791
střední bez maturity	20 375	10 140	11 623	14 893	19 274	24 365	30 037	33 905
střední s maturitou	26 924	12 744	15 099	19 090	24 020	30 749	39 749	48 169
vyšší odborné a bakalářské	31 001	15 309	17 351	21 250	26 942	35 380	46 218	56 955
vysokoškolské	45 909	19 368	21 947	26 360	34 906	49 647	75 743	104 078
<i>neuveđeno</i>	23 593	9 920	11 350	15 126	19 551	25 806	36 556	49 282

Zdroj: ČSÚ

Srovnání celoživotních výtěžků podle úrovně dosaženého vzdělání

Zdroj: ISVP

Srovnání aktuálních hrubých měsíčních výdělků a hypotetických souhrnných hrubých výdělků podle ÚROVNĚ DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ

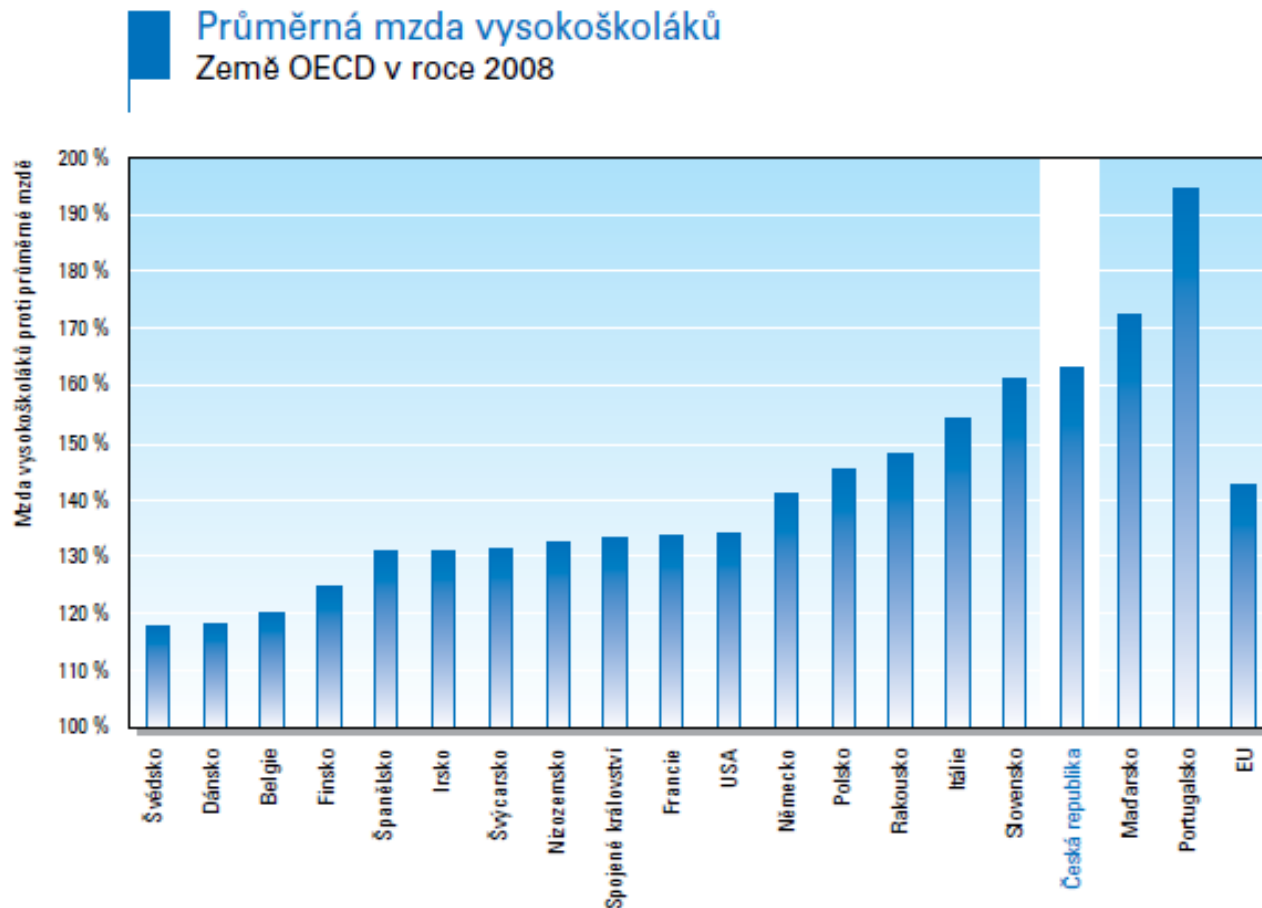
aktuální výdělková úroveň

4. čtvrtletí 2006

Úroveň dosaženého vzdělání	Průměrný hrubý výdělek			Věk při dosažení sumy výdělku zaměstnance se zákl. vzděláním
	měsíční	do 30 let	celoživotní	
	Kč/ měs	tis. Kč	tis. Kč	
Průměr za všechny úrovně	23596	2802	11554	
základní a nedokončené vzdělání	15618	2170	7943	-
střední vzdělání bez maturity	18657	2483	9288	20 let
střední vzdělání s maturitou	23921	2893	11819	21 let
vyšší odborné a bakalářské vzdělání	27041	2681	13545	25 let
vysokoškolské vzdělání	41014	2680	18331	27 let

Hypotetický výdělek od počátku zaměstnání ukazuje, kolik je za dnešní výdělkové úrovně možné si vydělat od ukončení školy do věku 30 nebo 60 let (celoživotní výdělek), pokud by zaměstnanec pracoval bez přerušení.

Průměrná mzda vysokoškoláků

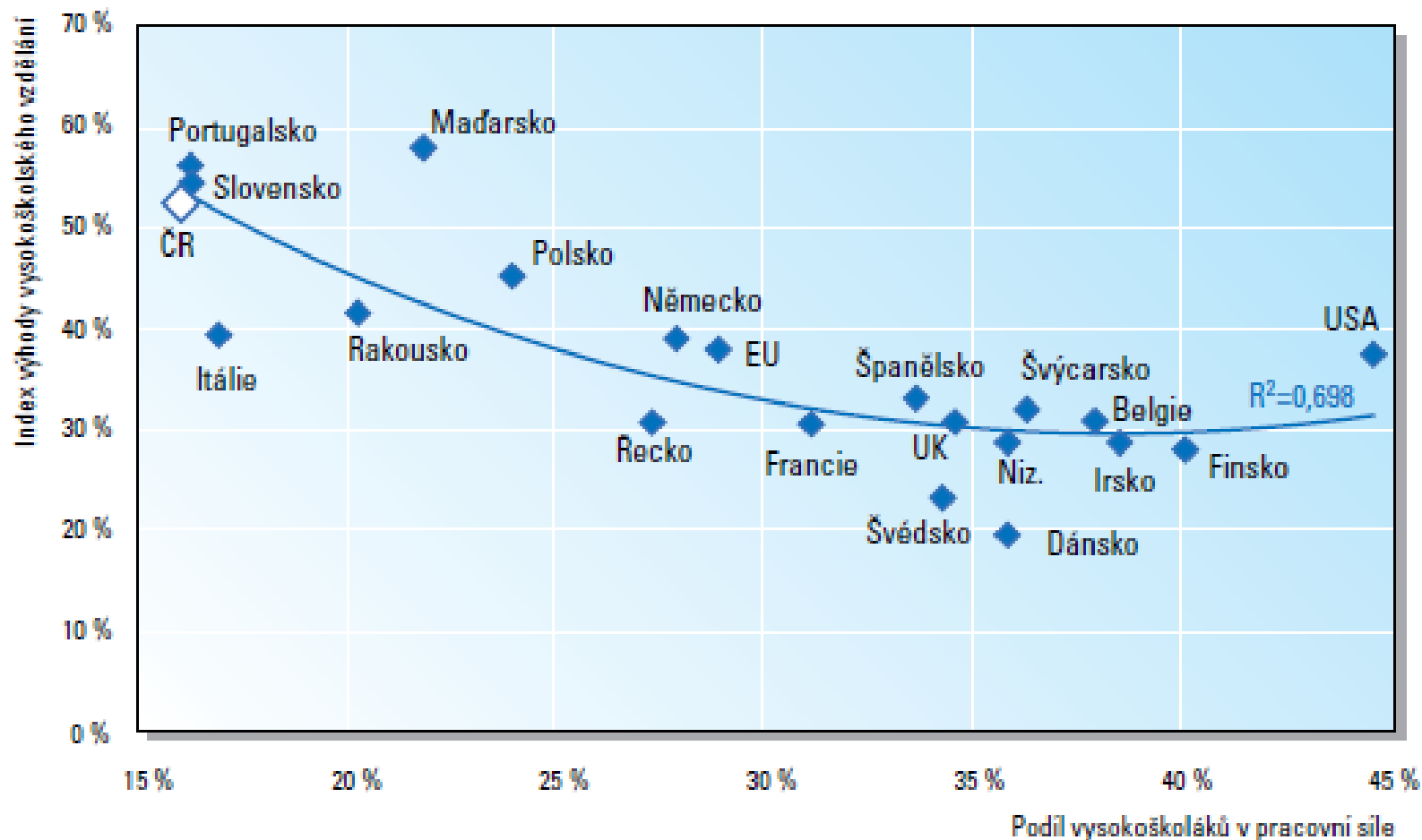
Zdroj: Education at a Glance 2010, výpočty SVP

Vztah vzdělání a pozice na PT

- Česká republika patří mezi **země s těsnějším vztahem mezi úrovní vzdělání a kvalifikačními požadavky**
- V zemích s vysokým podílem vysokoškoláků nastupují absolventi poměrně často na pracovní místa s nižšími kvalifikačními nároky. (Španělsko, Belgie, Finsko..)
- Čím více je na trhu práce vysokoškoláků než odpovídajících pracovních míst, tím častěji mají absolventi vysokých škol problém vůbec nějakou práci sehnat anebo získávají „jen“ práci méně kvalifikovanou

V patnácti původních zemích EU tvoří vysokoškoláci například více jak 19 % pracovníků ve skupině povolání nižší administrativních pracovníků. Belgie 41 % x ČR méně než 6 %

Postavení a podíl vysokoškoláků na pracovním trhu Země OECD v roce 2008

Zdroj: Education at a Glance 2010, ELFS, výpočty SVP

Vliv vzdělání na pozici na pracovním trhu - shrnutí

V průměru zemí EU jsou vysokoškoláci oproti celé populaci o 45 % méně ohroženi nezaměstnaností

- Vykonávají o 28 % kvalifikovanější práci
- Mají o 42 % vyšší mzdy

V ČR jsou vysokoškoláci ohroženi nezaměstnaností o 64 %

- *Vykonávají o 35 % kvalifikovanější práci*
- *Mají o 66 % vyšší mzdy*

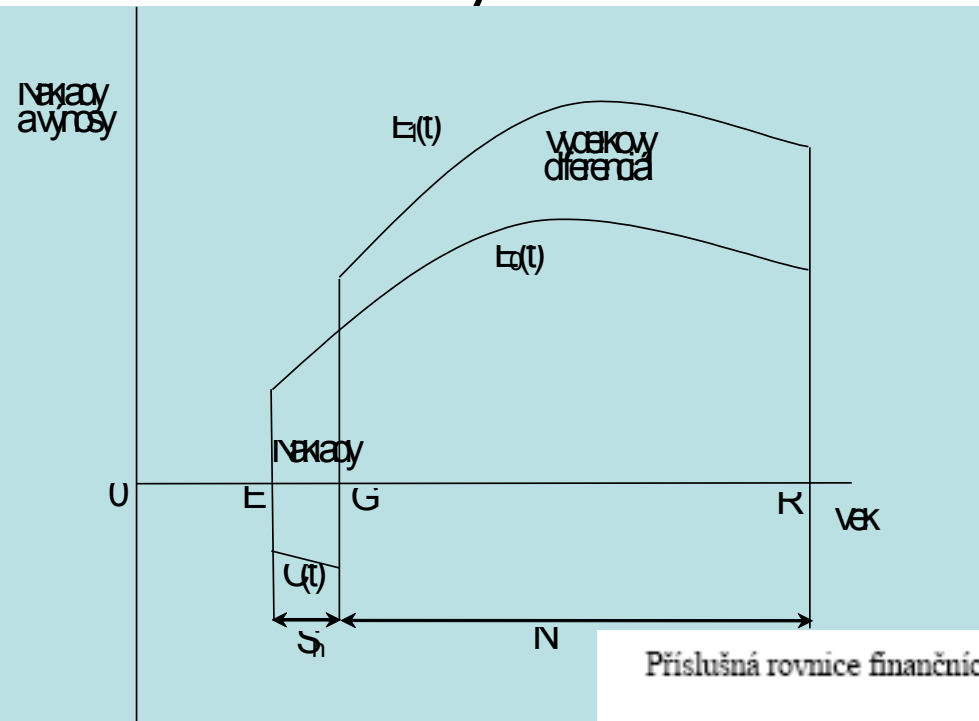
Investice do vzdělání

- Optimální investice –cost-benefit analýza
- Individuální/společenská návratnost investic do vzdělání
- Srovnání návratnosti investic do různých typů vzdělání, v různém čase, v různých zemích..

Náklady a výnosy ze vzdělání

	Náklady přímé	Náklady nepřímé	Výnosy přímé	Výnosy nepřímé
veřejné	přímé výdaje veřejných rozpočtů na vzdělávání	nižší daňové příjmy,	vyšší daňové příjmy, snížení sociálních transferů	lepší zdravotní stav, nižší kriminalita, ekonomický růst
soukromé	poplatky za studium, ostatní služby a materiály	ušlá mzda, ztráta času, psychické náklady	zvýšení příjmu	vyšší status, nižší nezaměstnanost, osobní uspokojení

Průběh výdělků v závislosti na věku a vzdělání

Průběh výdělků v závislosti na věku a vzdělání

Průslušná rovnice finančních toků je:

$$\sum_{t=G-E}^{R-E} [E_1(t) - E_0(t)] (1+r^*)^{-t} - \sum_{t=1}^{G-E} [E_0(t) + C(t)] (1+r^*)^{-t} = 0$$

kde $E_0(t)$ = výdělková funkce pro předterciární vzdělání

$E_1(t)$ = výdělková funkce pro terciární vzdělání,

$C(t)$ = funkce přímých nákladů,

E = věk začátku terciárního vzdělávání,

G = věk při ukončení terciárního vzdělávání,

R = věk při odchodu do penze,

r^* = míra návratnosti investice do vzdělání

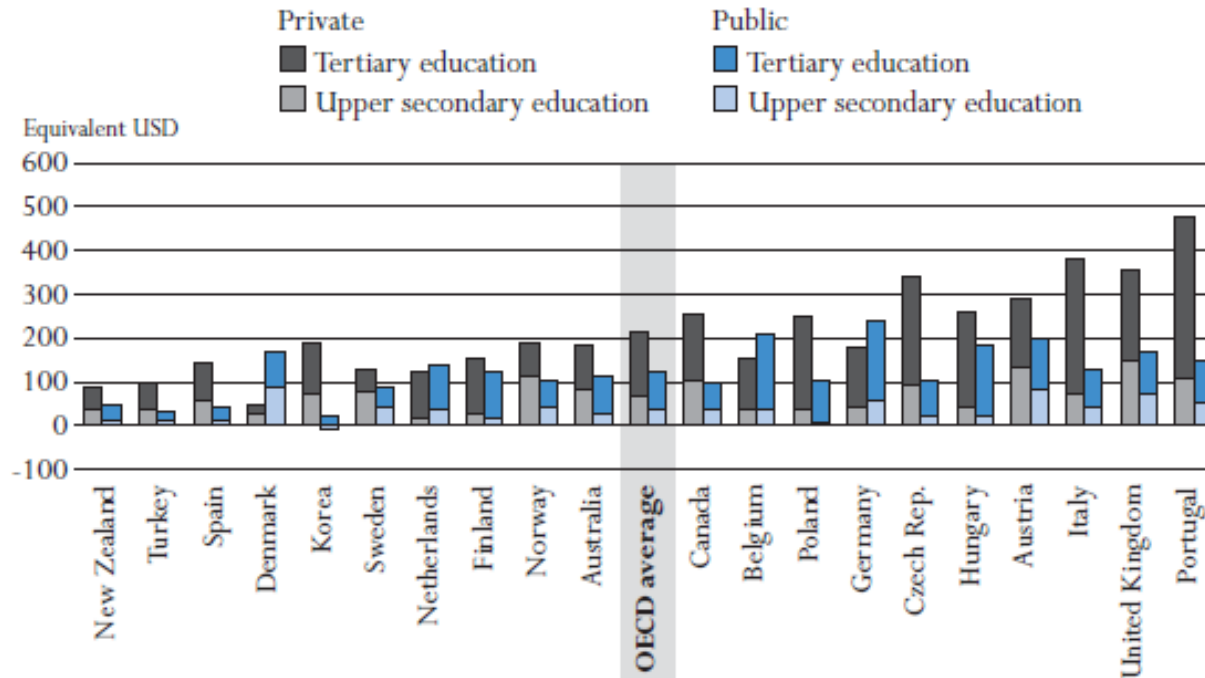
s_t = délka terciárního vzdělání $s_t = G - E$

N = roky pracovního života vysokoškolaře... $N = R - G$

Přesnější výsledky dává rovnice

$$r^* = \frac{\ln(AE_i) - \ln(AE_j)}{S_t}$$

Private and public economic returns (2006)

Note: Korea refers to 2003, Spain to 2004, Australia, Belgium and Turkey to 2005. All other countries refer to 2006.

Cash flows (components) are discounted at a 3% interest rate.

Countries are ranked in ascending order of the total (private + public) net present value for males immediately acquiring a level of education (upper secondary + tertiary).

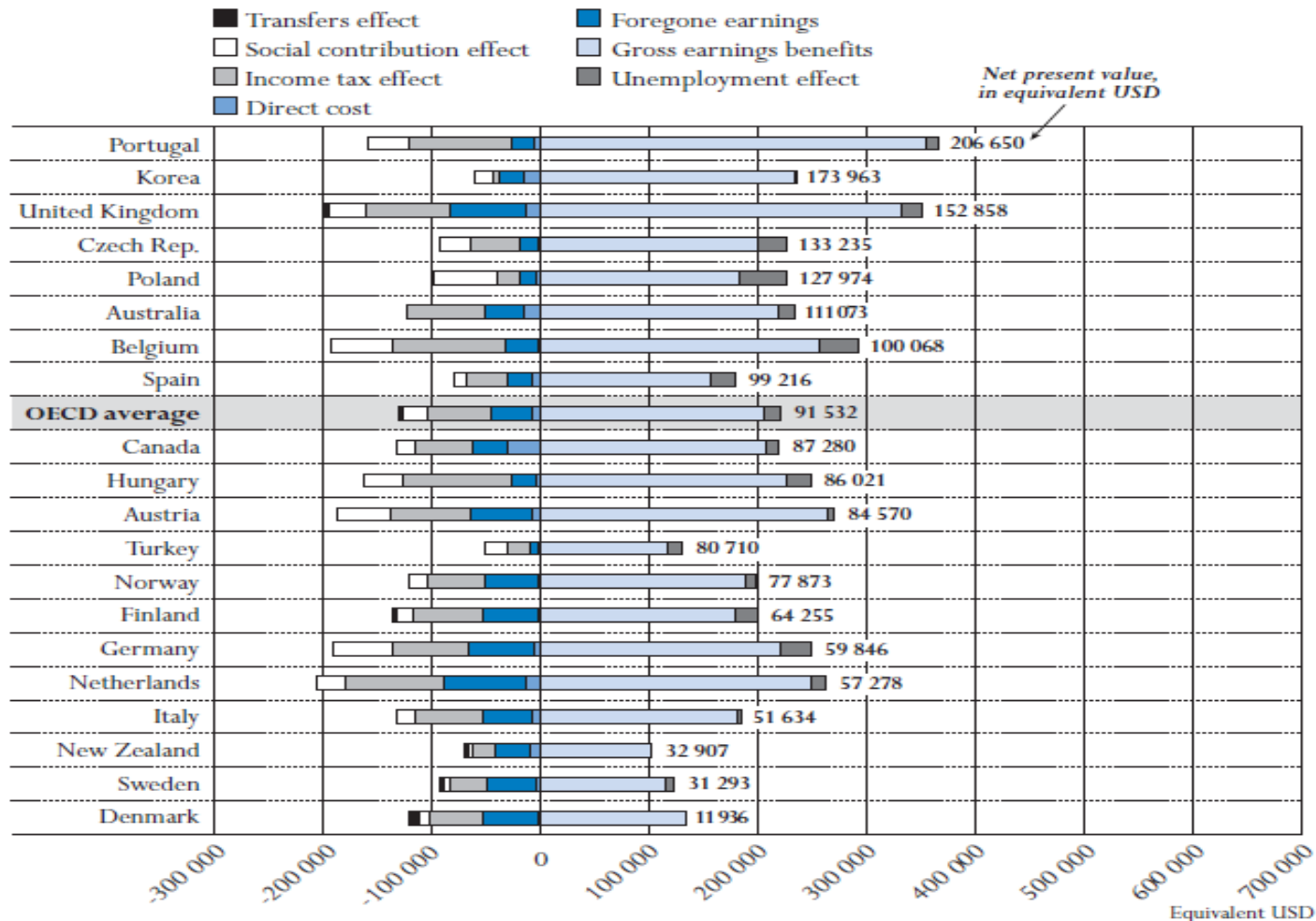
Source: OECD, Tables A8.1, A8.2, A8.3 and A8.4. See Annex 3 for notes (www.oecd.org/edu/eag2010).

StatLink <http://dx.doi.org/10.1787/888932310225>

On average across OECD countries, the total return exceeds USD 335 000.

Components of private net present value

Chart A8.3. Components of the private net present value for a female obtaining tertiary education, ISCED 5/6 (2006)

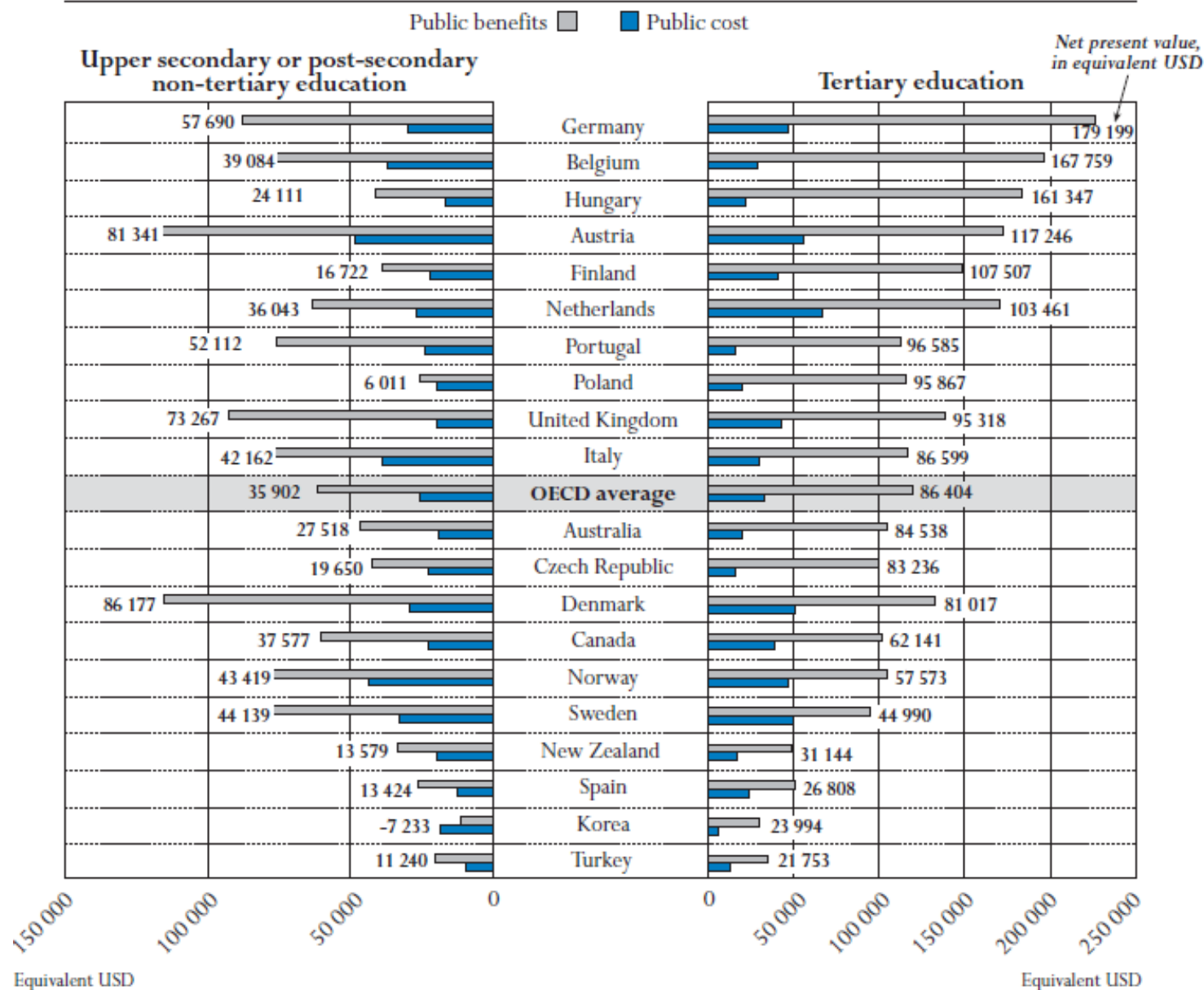
Note: Korea refers to 2003, Spain to 2004, Australia, Belgium and Turkey to 2005. All other countries refer to 2006. Cash flows (components) are discounted at a 3% interest rate.

Countries are ranked in descending order of the net present value.

Source: OECD, Table A8.2. See Annex 3 for notes (www.oecd.org/edu/eag2010).

StatLink <http://dx.doi.org/10.1787/888932310225>

Chart A8.5. Public cost and benefits for a male obtaining upper secondary or post-secondary non-tertiary education and tertiary education (2006)

Souhrnné výsledky

V průměru OECD

- IRR je vyšší v případě ISCED 5/6, a to jak individuální tak společenská
- Individuální míra je vyšší než společenská
- IRR je u mužů vyšší než IRR u žen, vyjma společenské IRR v případě ISCED 3/4, IRR female 8,8 x IRR male 8,2

Předpoklady efektivního využití LK

- Flexibilní trh práce
- Flexibilní školství
- Celoživotní vzdělávání

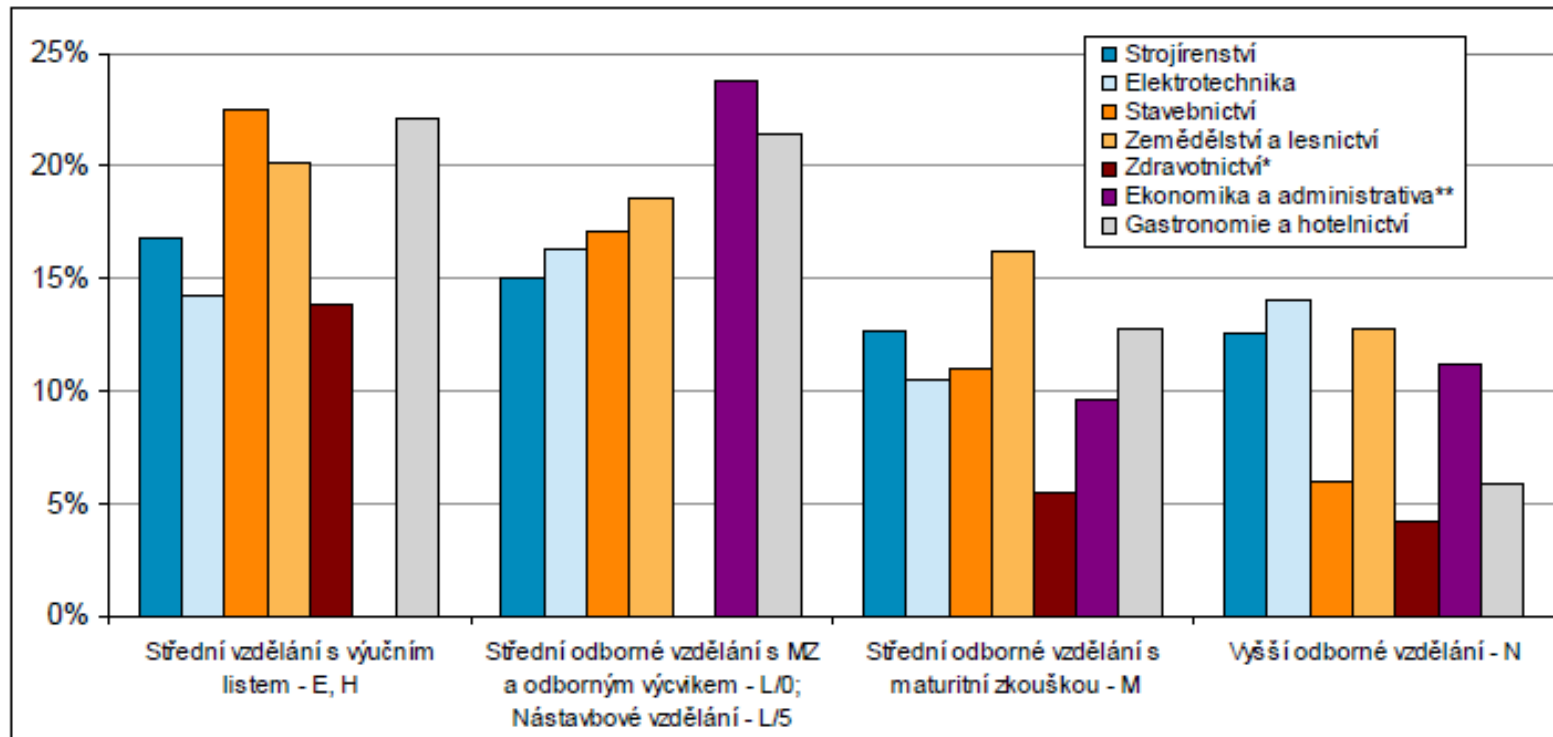
Flexibilní trh práce

- Rychlost s jakou se dokáže přizpůsobit ekonomickým šokům (strukturální nez.)
- Ukazatelé institucionálního prostředí, ovlivňující utváření S a D
- FTP – přizpůsobení, které zajistí vysokou zaměstnanost, nízkou u , nízkou i , plynulý růst důchodů.
- Předpoklady: mzdová flexibilita, mobilita pracovní síly, flexibilní pracovní doba
- Indikátory: ukazatel míry dlouhodobé nezaměstnanosti

Flexibilní školství

- Odpovídá potřebám a požadavkům trhu práce (včetně absolventů)
- Opatření:
- Makro úroveň – strategie+ koncepce (PISA, Lisabonská strategie)
- Mikro – spolupráce vzdělávacích institucí a zaměstnavatelů – strukturální u
- Indikátory: míra nezaměstnanosti absolventů, podíl absolventů na rekvalifikaci, vykonání profese absolventa neodpovídající kvalifikaci.

Obrázek 5.1a Hodnoty míry nezaměstnanosti „čerstvých“ absolventů hlavních skupin oborů (s počtem absolventů převyšujícím 4 400) v dubnu 2010

*Ve skupině oborů 53 Zdravotnictví nejsou žádné obory kategorie L.

**Ve skupině oborů 63 Ekonomika a administrativa nejsou žádné obory kategorie E a H.

Tabulka 5.1 Hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů vybraných hlavních skupin oborů vzdělání v dubnu 2010

Skupina oborů*	Střední vzdělání s výučním listem - E, H		Střední odborné vzdělání s MZ a odborným výcvikem - L/0; Nástavbové vzdělání - L/5		Střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou - M		Vyšší odborné vzdělání - N	
	NZ	mNZ	NZ	mNZ	NZ	mNZ	NZ	mNZ
23 Strojirenství a strojírenská výroba	1085	16,8%	279	15,1%	383	12,7%	16	12,6%
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	367	14,2%	395	16,3%	469	10,5%	39	14,0%
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	591	22,5%	27	17,1%	282	10,9%	7	6,0%
41 Zemědělství a lesnictví	491	20,2%	24	18,6%	333	16,2%	18	12,8%
53 Zdravotnictví	17	13,8%	-	-	181	5,5%	43	4,2%
63 Ekonomika a administrativa	-	-	64	23,8%	927	9,6%	106	11,3%
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	1509	22,1%	218	21,4%	388	12,8%	29	5,9%
Celkem	6030	19,4%	2791	19,3%	4779	10,6%	462	8,9%

NZ – počet absolventů škol v kraji, kteří jsou „čerstvě“ nezaměstnaní po celé ČR.

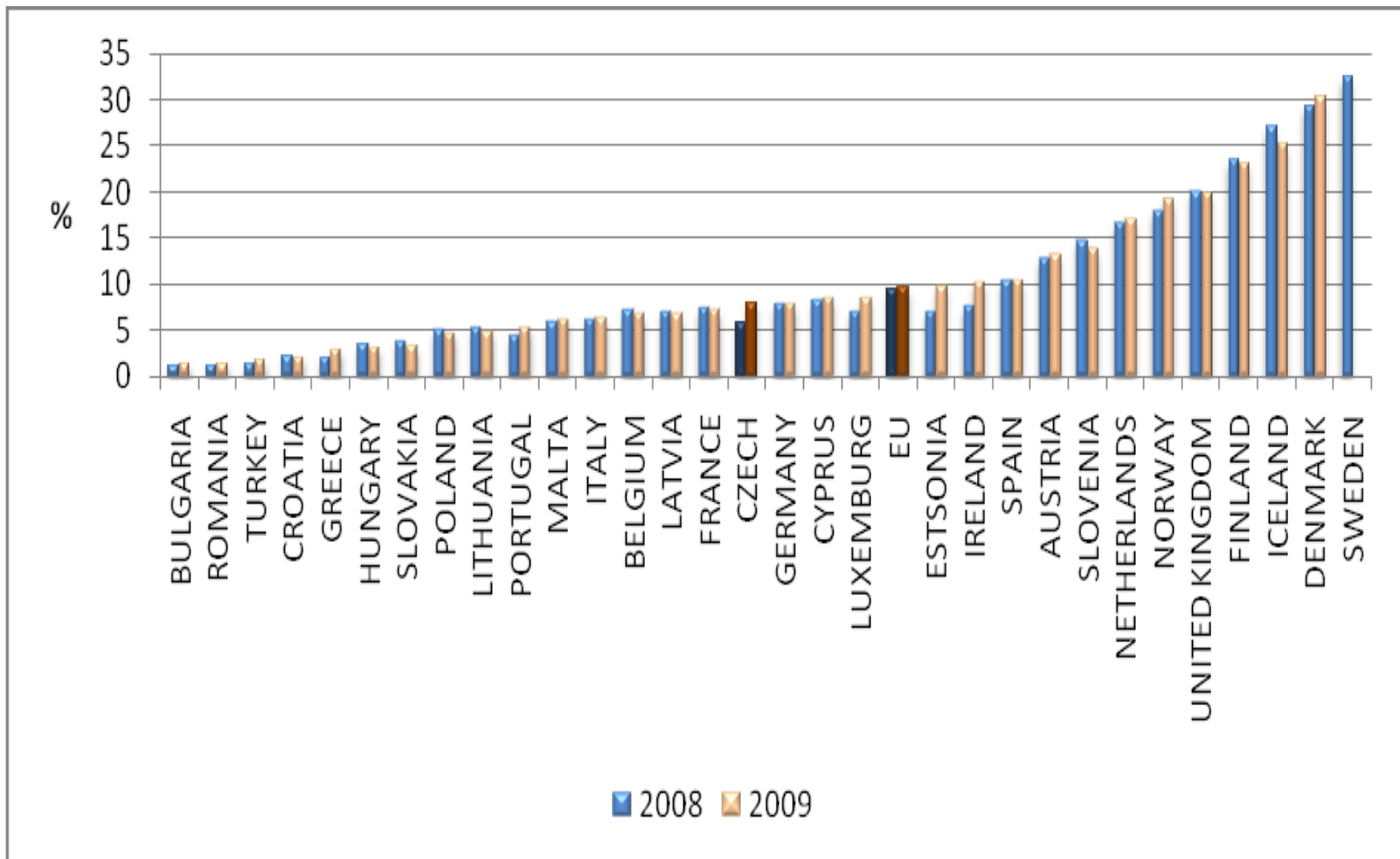
mNZ – míra nezaměstnanosti absolventů (hodnoty od 15 % jsou zvýrazněny).

Skupiny oborů s počtem absolventů převyšujícím 4 400.

Celoživotní vzdělávání

- Nutnost CŽV
- Formální, neformální
- Strukturální nezaměstnanost, umocněno demografickým vývojem
- Indikátory: podíl osob účastnících se CŽV, kvalitativní hodnotící úrovně dosažených znalostí a dovedností (počítačové dovednosti)

Další vzdělávání v EU

Děkuji za pozornost 😊

Hyánek, V., Prouzová, Z., Škarabelová, S. a kol: Neziskové organizace ve veřejných službách, 2007

Špalek, J.: Veřejné statky, Teorie a experiment, 2011

Řežuchová, M. Spolupráce veřejného a soukromého sektoru: Analýza efektivního zabezpečování veřejných služeb. Disertační práce, 2010

Valenčík, R.: Bohatí bohatnou a chudí chudnou - věčný problém?
<http://www.sds.cz/docs/prectete/eknihy/lkkt/lkkt02.htm>

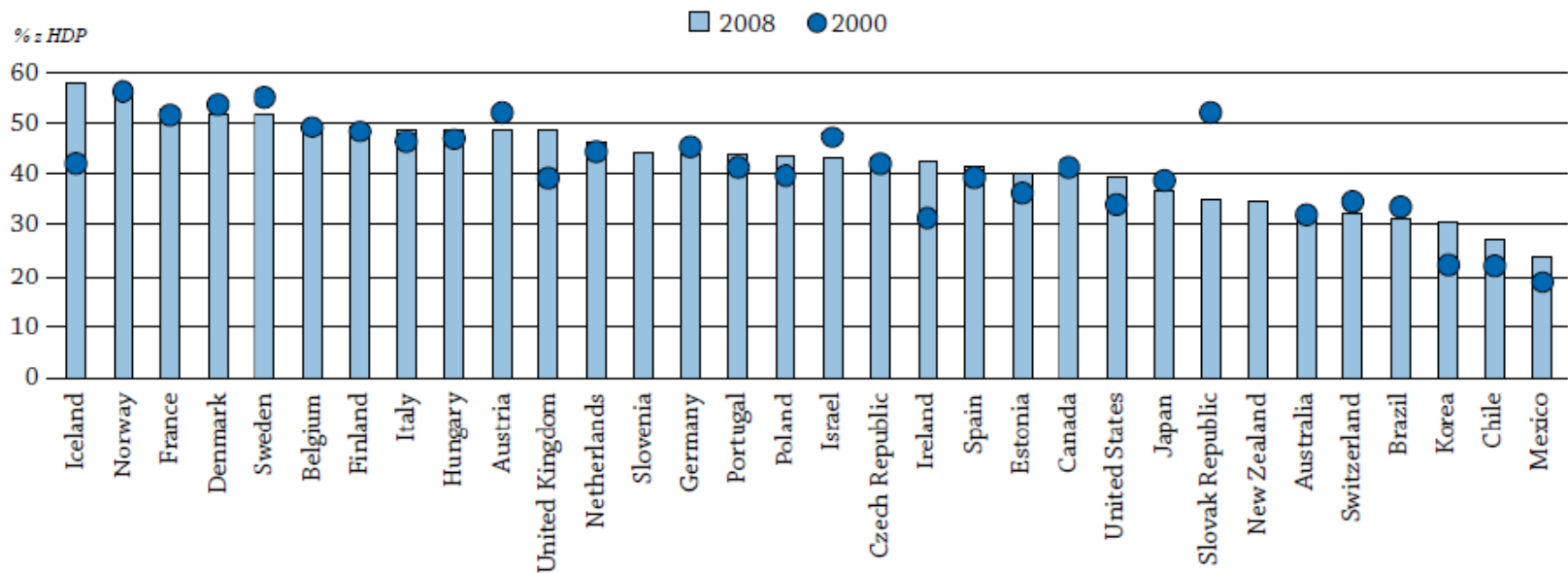
Education at a Glance, OECD, 2011

Středisko vzdělávací politiky UK: Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2010

Filipová, 2008. Lidský kapitál a jeho efektivní využití jako zdroj ekonomického růstu v ČR

Celkové veřejné výdaje jako podíl HDP

Graf B4.2: Celkové veřejné výdaje jako podíl HDP (2000, 2008)

Poznámky:

Graf charakterizuje veřejné výdaje, ne pouze výdaje na vlastní vzdělávání.

Země jsou seřazeny sestupně podle celkových veřejných výdajů vzhledem k HDP v roce 2008.

Zdroj: OECD. Annex 2, Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2011)

- školné
- bez školného, pouze některé poplatky (např. zápisné)
- bez školného i poplatků

